

OTEVŘENÉ
(B)RÁNY TÍCHA

Lydie Romanská

Lydie Romanská

OTEVŘENÉ
(B)RÁNY TÍCHA

2017

ŽAR

© Lydie Romanská
Grafika a obálka © Dušan Žárský

ISBN: 978-80-86725-92-5

1. NEVINNOST

Žebrota

Je mi teskno po Štěpánce, říkali jí Štefka, Štěpka, Štěpa...
Kosti ji ještě bolí, ještě z ní hledí oči mého tatínka, že jsou sourozenci, by nezapřeli, oči měl nadklenuté nahrubo očnicovým obloukem porostlým ztvrdlým obočím; ještě ji nosí doširoka odkloněné nohy, pohybují se těžce, ale celé to tělo ohnuté jako luk je prodchnuto laskavostí, jakou najdu jen zřídkka. Miluje nás bez výhrad, nehledá důvody své lásky, ví...

„Čitaj,“ sekla slovem matka a podala Štefce psaní.

Otevřeným oknem zamečela koza.

„Daňova vyměra, mamó.“

„Hromi jedni, na to oni su. Člověk už něma co do huby, děckam něni co dať, ale daně, ty se musa vyplatit' do koruny. A co raz vjac,“ mudrovala stará, zatímco se rukama přehrabávala v železňáku s otrubami.

„Cosi bych zjedla, mamó.“

„Z te stare pajty platit', v zimě je tu jak v morni, v letě horko, seschle dřevo, jak v kurniku tu žijemy a ešče platit' musimy, ni, to už možne něni... a to všecko proto, že pry sme blizko cesty, blizko konzumu, že přes dědinu jezdi draha... na Ostravu, baj, dyť pro haviře... a pořad enem jest', jest'...“

„Jedla bych.“

„...a pokuj nědaš..., povědali, pry taka lepša dědina sme, ale jest' se musí, a co, to už se nikdo něpta.“

„Mamo, mam hlad.“

Štefka nadzvedává poklici na kameňáku.

„...ti navrchu, tym se to dobře robi, peniz maju..., iděm do Foltysa, poč, trochu kobzoli vypytame.“

Mléka ani kapka.

„A jest'?“

„Na gagaly se zajdi,“ zlostně odsekla matka, „chachare jeden, už se to da jest', nic inšeho tu něni, tata tež přidu z te đury zofijske hladni.“

„Ešče placky ve špajzu su...“, zoufale připomněla Štefka.

Dveře se hlučně přibouchly.

„Zežrať bravkum sem vas všeckych měla dať, do pěruna, tu maš, ty něnažranče,“ podala Štefce půl hrubé, tmavé plac-ky, „gagaly se vem do kapsy, migaj!“

Štěpánka utrhla pár zelených jablek, koza zamečela, také jedno chtěla...

Nechtělo se Štěpánce na žebrotu, ze všeho vzejde jenom práce, oplácení, desetkrát víc se odvede. Ale jde, pas fěrtoškem přeštipnutý, rty přimáznuté řízkem červené řepy, mama idu v dluhe sukni schyleni, černe butky jim sotva uvidět. Štefka zrovna tančí, kotník a noha ještě výš běžově šlehá z drobných kvítečků sukně.

S matkou Štěpa moc nenamluví. Číst se nenaučila, ani psát, dělala taky na dole, jako táta, kdysi. S děvčaty je lepší pořizení.

Včera..., na patře...

„Vysoko zaplešť, jak kralovsku korunu,“ žádá Štěpa.

To umí jenom Josefa, trochu si šlape na jazyk, má zaječí pýsk, ale česat, to ona umí..., ve stodole zkoušely účesy.

„Vidiš,“ nalistovala stránku v časopise.

Johaně udělala věnky kolem uší.

„To něsu enem copky, to je umění...,“ hodnotí Johana.

Ale zavolala matka...

Štěpa se zadívala do slunce a teď má v očích zeleno, dívá se do kopřiv na příkopu a napadne ji... Jakasi děvucha, povědali stařenka, byla raz v noci s galanem přichytnuta a za trest musela i s nim příkopy kopat, aby všeci věděli, čeho se dopustila, aby se ju už nikdy nikdo nevzal, o taku děvuchu nikdo nezavadi...

Štěpa se otrásla, mráz po ní přejel, ale hned zas je jí dobře, utrhla svlačec z plotu a do dírky na živůtku zastrčila zvonek. To s tím děvčetem bylo už dávno, dneska se takové věci nemohou stát.

A co taka Anka. Ta pry da každemu. Je taka pohlupava, přes plot skoči za synkem, jak na ňu piskne. A Polda, vzala se hromotluka Berta, šuška ju se děvuchy, jake to s nim těžke musí měť.

„Tak pro kobzole jste přišly! To by chtěl každý, všude jsou děcka, všude je třeba jídla!“ zhruba se rozkřikl mladý Foltys, pán, sotva dostal majetek, už umí panovat, už se umí vyvyšovat, myslela si Štefka, kolik mu asi je, už hodně, možná pětadvacet, dost, školu má též... pyšný, to on je.

„Tak pojď, naber...“

„Zaplat panbuček.“ Štěpa se nepatrně ukloní a pátrá po koši.

„Ale jenom do té loktuše, zítra, až práci odvedeš, dostaneš víc.“

Nabírala jeden po druhém, brambory větší, čisté, nenakopnuté, sedlák stál za ní, ohlédla se. Ve sklepe bylo šero, kamenná dlažka vlhká. Ticho, jen jemu v hlavě harašilo všelijakými myšlenkami. Sehnul se, potěžkal loktuši.

„Pro dnešek musí stačit.“

Když jí náklad vracel, zavadil prsty o její živůtek, ucítila přesně ten dotyk, ale určitě to naschvál nebylo, přesto se podívala ke dveřím, pokročila, ale on stál před ní, neuhnul.

„Mama čekaju,“ hbitě se vyhnula postavě, měla ji proti světlu, stáli už chvíli, byla trochu oslepená, za tu dobu přeletěla moucha od nich ke vchodu, už tam je, letí do světla na schodech, mladý ještě stojí a Štefka už vynáší poloprázdnou loktuši na světlo boží. Jakýsi mráček zastřel slunce, slunce v očích ženy, venku je ho plno.

Matka změřila loktuši: „Viac jsi něuněsla? Ja bych ti...“ zvedla výhrůžně ruku, ale ruka klesla před Foltysem, vycházel ze sklepení.

„Tak zítra do ostí, Štěpo, jak jsem řek, do řepy k vodě!“

Štěpa ví, je to hodný kus od vesnice, široko daleko žádné stavení, niva Odry je tu rozlehlá, rovná, pole od dědiny odděluje háj kolem struhy, do vsi se dohlédnout nedá.

„Musi to byť, mamó?“

„Zas pyskuješ?“

Do ostí, do ostí..., domů se jde hůř, kotníky netančí, nůše se pronáší, v ústech sucho...

„Mama su mrtvi, Františku, mamka umřeli, střeva se jim zauzlily,“ vzlyká Štěpánka.

Hudba frézek, bicí kladiv a pil, šepot koštěte.

„Mama?“ vyštěkl František.

„Ve špitale ich něvzali, že to nic něni, ale v noci... oni v noci umřeli.“

Štěpánka všechno vyklopila, nepláče, zvědavě si prohlíží zámečnickou dílnu a zároveň pokukuje oknem na dvůr, který zametá kluk jejího stáří.

Franta položil klíč, zase ho uchopil a dotočil matku na ose upevněné v centrovače.

„Měla jsem něskaj strašny sen..., Franto, strašny...“

„Na sny nevěřím.“

Franta ukládá náradí, pomalu, postupně, klíče, dráták, olejníčku, věnečky se stříbrnými kuličkami do promaštěných škatulek. Nerozloučil se s mamou dobře, chtěla...

„Ty peníze jsem jim měl dát.“

„Je, to su pěkne věnečky, možu se vzat?“

„Nehlupni, kuličkové ložiska, nemáš to na nic.“

„Ale su pěkne.“

Franta si soustředěně čistí ruce pucvolem.

„Byl o mamě..., řekli mi: Do roka se pro jedneho z vas přídu... Pro mě ni, enem ni pro mě, křičela jsem. Oni příjdu pro tebe, Františku, byls jejich miláček... Ale ty se nědaj, něchud...“

František se vzbouřil, nedal se, neodešel. Prsty mu ve fabrice vzalo, na den a rok po smrti matky. Štěpánka si oddychla. Ruku mu odňali, nejdřív po palec, potom po zápěstí, nakonec po loket. Chyběla mu celý život.

Nechyběla. Rukou měl, co jich jen chtěl. Každá uměla něco, tkaničky zavazovat, knoflíky přišívat, těsnění měnit kde jen bylo, písek osívat, cihly nosit, kola centrovat, bicykle dělat – ze starých nové.

Vždycky použil tu správnou, jedinou, pořádnou chlapeckou ruku. I do vítkovické drátovny se ještě vrátil, z vůle šlechetných protektorů. Německy se nenaučil, možná nějakou makarónsky pojatou básničku...

Ostí

Štěpánka se chystá do ostí.
Jde sama, je po dešti, nikdo by teď do ostí nešel. Pol-
da určitě žene krávy, Johana stojí u stavu; z rozbitých
punčošek, z hader stokrát praných budou pestré tepichy.

„Tak jak Polda, Johano? Jak po slubu?“

„Musí to bolet, to chlopske přirození je mocne, Štěpo.
Křičela, vzdychala, všeci to slyšeli, ani ja jsem němohla spať,
chtěla jsem na ně isť, bylo mi ji luto...“

„Tak to přece robili...“ zamýšlí se Štěpa.

„Bez teho to nějdě, každý chlop to po robě chce,“ zapojila
se Josefa a vytahuje ze zástěrky hřeben. Tváří se zkušeně, ale
se zaječím pyskem moc zkušeností nepobrala.

„A včil?“

„Aji včil...“ potvrzuje Johana.

Josefa se zvědavě zasní: „Ty to slyšíš?“

„Ale nevim, aji se kočkuju někdy, vykřikuje, směje se,“
rozumuje Johana a nechává si rozčesávat těžký tmavý cop.

Polda, Apolena, dostala za muže Berta..., dělá v kameno-
lomu.

„Strach z něho ide, přes pysk šlic jak z rubaňa..., odskoči-

lo raz a bylo. Kera by se ho vzala...“ s lítostí se nad osudem sestry zamýšlí Johana.

Polda, silná Polda, teď žene krávy, ale už dlouho nebude...

„Už pujdu do svojeho, maju skoro vybudovane,“ pokračuje Johana. Konec služby. Pani z ni budě...

„Až ja budu pani, robit to s chlopem něbudu. Určitě něbudu.“ Štěpa slyší mamu, rychle uzluje mašli a už jí není.

Do ostí. Musí se do ostí, brambor je třeba.

Štěpánka jde, v ruce otku, v kapse gagaly. Je na hrázi, rybník se čeří, vrby se naklánějí nad vodu, jen se vyvrátit.

Dlouhé větve jako stařenčiny dlouhé sukně. Prostá přirovnání jdou Štefce hlavou, prostá, jak jednoduché je žít, najíst se, neumřít, nedostat souchotiny...

Stařenka umřeli.

„Pry ich zabili tvoja mamka s tatku,“ zlomyslně dorývá Josefa.

„Ty temu věříš? Pravda to něni.“ Štěpa postavila na zem koš a nožem vyřízla pampeliškové mlíčí.

„Pry ich dluho ukryvali..., ale ja vim...“ smířlivě přihazuje Johana. Také ona sbírá housatům. Všecky tři jdou po cestě a prohlížejí příkopy.

„Ale, děvuchy..., stařenka pry šli do Viktora, tak ich nikdo něhledal...“

„To ani něřekli, kaj idu, taci staři?“ Josefa se ráda rýpe v cizím neštěstí.

„Nevim, ale dluho se něvracali..., potem ten smrad, taky

sladky..., mama hledali, kde kera kočka scipla, až ich našli v komurce...“ brání Štěpánka.

„Ale lude povědaju...“ přidává Johana. Proutěný koš má už skoro plný, sedá si pod třešeň.

„Zabiti něbyli, jak lude pravja, umřeli stařenka...“

„Pry se u vas furt hadali,“ nemůže se nasytit Josefa.

„Pravda, hadali se s nimi mamka i tatka, hadali se furt..., ale čemu by jich zabijali, tak milo bylo u nich... a staříček...“

„Staříček byli hrbati, Štefko, maš štěstí, že si rovna.“ Josefa je ráda, že není sama, na kom je vidět vada.

„A ty, Josko? Rovna si, ale..., něbudu ti připominat, každy to vidi...“ Štěpánka se lehce dotkla svých rtů, „staříček byli trochu na řbet, hrbati, však viš, i Pepa je hrbaty, mama říkaju, že to ma od tych cihel, co s nim nosili na břuchu při stavbě.“

„Od cihel ni, spiš po staříčkovi...“ přemýšlí Johana.

Sedí všechny tři a vychutnávají si chvilku volna, nikdo je nevidí, mohou si odpočinout.

„Abys aji ty neměla hrbate děcko...“ zase štychá Josefa.

Štefka si jenom povzdychla a uhnula: „Ani staříček už něsu. Dobili se u ohňa, brzo bylo po nich,“ říká.

Hrbaté děcko jí uvízlo v mozku.

Za rybníkem je lesík, pás lesa s vyšlapanými cestičkami. Jsou jako zametené, bez šišek, bez klestí.

Zaplatit se musí nebo odpracovat. Běda si něco vzít...

Po cestě jde kůň. Nejde, běží, je sám, černý, lesklý, pohazuje hlavou, frká. Štěpánka strne. Opře se o kmen do vysoka

obraného smrku, srdce jí tluče ve spáncích, tváře zčervenaly. Kůň se blíží, i psa by se lekla, kůň je velký a statný, už je u Štěpánky, ta se schovává za kmen, kůň natahuje hlavu, Štefka se točí kolem kmene, nablízku nikoho.

Vzápětí kůň odkluše, pohazuje radostně hlavou, protože je s ním jeho bůh, je určitě tu, někde udává povely, vidí i Štěpánku, možná na ni čeká, koňský bůh, vševědoucí, rozhodující o osudech koní i Štěpánky, která jde sama na ostí s otkou v ruce, se zelenými jabčaty v kapse fěrtošku, bosa.

Ještě chvíli Štefka stojí, v ruce drtí suchou kostřičku četyňky, utekla by, nejraději by utekla, ale kam, k matce? Nejradši ke stařence, ale ta už nežije, byla zabitá...?

Štefka jde dál, prochází lesem, ruka ve výši pasu jede mlázím, je mokrá. Štefka slyší boží hlas, dává povely, volá, ujišťuje, jsem tu, opravdu; za chvíli zase spatří koně, běží tryskem a rovnou ke Štěpánce.

Není možné se zachránit, rychle zpět ke kmeni, dívka zavírá oči, objímá strom, kůň se vzpíná daleko před ním, ukazuje Štěpánce svou krásu, sílu, mám tě, Štefko, mám, říká ve sele, odhaluje zuby v úsměvu, bůh ho nechává, bůh to chce, dělá mu dobře Štěpánčina hrůza, možná ho naplňuje rozkoší, Štěpánka myslí na mouchu, ta letí sklepením ke vchodu, osvobozuje se, míjí pavučiny...

Štěpánka nemůže udělat krok, stojí před ní kůň, statné zvíře ovládané radostí a bohem, jednou ji možná dostane...

A zas je kůň pryč, děvče musí z lesa, musí na pole, je tam plno ostí, bude ho vypichovat otkou, bože, už měla dávno dělat, zatím se krade lesem a bojí se koně. Rozběhla se, hnědé

copy jí tlučou o záda, otkou mává, vzpírá se o ni v křečovitých gestech, jako by se odrážela od vzduchu, ale ten je lehký a voňavý, opřít se o něj nedá. Už je z lesa, před ní je rozlehlé pole řepy, řádek vedle řádku a ostí, všude ostí, plno.

Štěpka je sama, nezmůže to množství, pořád má něco proti sobě, pořád ji něco ohrožuje, leká, kam se podít, kam utéct, komu na rameno hlavu složit... A na kopci, tam, kde končí pole, ten kámen... obrovský kámen, lidé se mu radši vyhnou, než by měli přejít kolem, už za světové vojny tam strašilo, dýmilo se, ale ohně nikde, hlasy, ale sotva se člověk přiblížil, ticho, nikde nikdo, prý socialisti z Ostravy, jací socialisti, strašilo tam a pořád straší, půda bývá rozrytá, havrani tam krákají, s kamenem nikdo nepohne...

Husí kůže pokryla paže, Štěpka se otrásla, rychlými pohyby vypichuje ostí, jedno po druhém, sem tam se narovná, pohlédne k slunci, pěkně připaluje, beztoho bude brzy pole-dne, neví, je samá piha.

„Kropenata Štěpka, kropenata Štěpka,“ volala Hedva, ale jen jednou.

Pepa jí za to ustříhl cop, Franta povzbuzoval. Oba Štefčini bratři se podíleli, ustříhl hrbatý. A schytl! Ale to už je dávno.

Zvykli si a o pihách se od té doby neví. Ani dnes nemá zrcátko, vidí jen špinavé nohy a ruce, bláto je chladivé, neví, že hlína je čistá, že by svýma nohama poctila každého, kdo by chtěl polibkem vzdát úctu člověku, ví o Ježíši, umýval nohy starcům, ví to ze školy, ale své nohy v úctě nemá, přivede ji do rozpaků každý, kdo o ně jen pohledem zavadí.

Stařenka měli sukně až na boží zem, nohy zakryte cele a bile jak tvaroh.

To slunce, Štěpánce hoří tváře, ruce má jako v ohni až k loktům, sem tam chytne ostí, jeho listí se brání drobnými vpichy, ranky ji pálí, hlína odporně přisychá k prstům, ruce jsou suché, kůže šustí, bože, co ten můj nos, Štěpa přehodí horní sukni přes záda, schová obličej, přidrěpne a vězí v řádku řepy jako hromádka suché natě, dřepí, vytáhne jablíčko, zelenou gagalku a saje, saje syrovou šťávu, ústa se jí kříví, vysaje a plivá dřev do řádku na obschlou krustu hlíny.

Studánka, studánka na kraji lesa..., napoví žíznivé tělo, Štefka vyskočí, přidržuje sukni nad hlavou a dlouhými skoky míří ven z řádků, jen tak ve spodnici, ještě se ohlédne, zaměří, daleká bříza mezi smrky nad hrází ukazuje směr, až k ní běží Štěpánčin řádek, děvče utíká, sukně padá z hlavy, ze zad, ještě pár metrů a vyběhne z lánu k lesíku, ke kameni, čím víc se blíží, tím jsou nohy pomalejší, myšlenky a srdce rychlejší, ale už za malou chvíli noří ústa do chladné vody, překotně hltá, přehodí otku do levé, utrhne kapraď a zpět, rychle, rychleji, srdce to umí, je mladé a dychtivé.

Štěpánka se ostražitě rozhlíží, pole nebylo, leží před ní široké, daleké, položené s kopce jako koberec. Vyrýpne ořech pupavy, vezme ho s sebou i s pichlavým věncem listů a ohlédne se vzhůru.

Proč se zachvěla, proč se najednou bojí, vždyť toho koně zná, stačí se schovat za kmen, ale kde je kmen, nahoře háj, pod lánem les, všude jen řepa, blíží se k ní bezstarostným

cvalem kůň, teď Štěpánku zabije, už se vztyčuje, zvedá kopyta, frká, ocas vzhůru, tančí na dvou...

Ale to už Štěpánka vbíhá do řádků, letí, šlape po řepných listech, ty lehce křupou, slunce se při tom zatahuje, tmí se, ale je ticho, Štěpánka to vzdává, padá do řepy, sukni navyklým gestem přehrne přes hlavu a záda, vypadá jako hromádka natě, splývá se zemí, není ničím, než kopečkem v poli, otku přitáhla pod tělo, nedej bože ji ztratit, domů by nemohla.

Vzpomínka na matku ji zatížila.

„Měla sem vas něchať bravkum zežrat.“

Štefka dřepí a ulehčeně vzdychla, nic se neděje, slyší jen lehké ševlení v listech, ťapkání, tak nechodí kůň, tak prší...

Taky že se rozpršelo, malounko, přeprška, Štěpánka shazuje sukni, vstává, uhlazuje záhyby už vlhké, narovná záda, ohlíží se po zvířeti, není tu a Štěpánku svléká déšť, lepí se na košili, odhaluje tvary ramen a prsů, dívka je konečně poražena, mají ji tam, kde ji chtěli mít, v samotě, bezbranou, opuštěnou, připravenou.

Služba

Je pár týdnů po konci června, po konci školy, prázdniny žádné, děvucha na službu!
„Tu budeš prať, tu na rupliku a pamataj, vložky se peru zvlašť!“ hlaholí selka.

Štěpánka ruplík zná, říká se mu taky valcha, na ruplíku matka též klásky mlátí, zrno potom na mouku mele a do polévky přidává, aby byla hustá. Polévka je to nedobrá, polský žur, podobal se šlichtě prasatům, lžíce v něm stála, ale nic jiného k jídlu nebylo.

Bude prát na ruplíku, ale co ty vložky, žádné nemá.

„Vložky prať nebudu, pani Maternova.“

„Ty ešče periody němaš, něpovědaj, taka stara děvucha.“

Selce svitlo, dobru služku dostala, služič budě ve všeckym všade, synek už zitra přidě ze služby u kovala ve Frydku, dobře ho doma udržim.

Uchichtla se a ještě při večeri se pod fousy smála a pokradmu si prohlížela Štefku.

Děvče je pěkné, štíhlé, drobných kostí, ženská to ještě úplně není, však zesílí, copy barvy medu do kolíčky svázané, zlatavý pramen kolem obočí, výrazné oblouky nad modrýma očima, rty trochu světlé, však se spraví.

„Jez, děvuchu, u nas bidy něni,“ pobízí Štěpánku a myslí na syna.

Štěpánka si bere buchtu plnou povidel, jinou s tvarohem, mléko sladké, chutná po oříšcích samou smetanou. Jí plnou pusou a v rozpacích upírá oči na protější stěnu, kde vedle Panny Marie visí stejně velká tatíčková podobizna, má před příjmením dvě iniciály, ale to G..., Štěpánka si nemůže vzpomenout; vedle pověsili obraz pána ve vojenské čepici, toho Štěpánka nezná, ale líbí se jí, vypadá přívětivě, o hodně mladší než Masaryček...

A dost. Včera bylo Štěpánce zle, musela prst do krku strčit, aby se jí ulehčilo.

Kde je mamín žur, tu se jí, tu se mají lidé dobře. Selka jí přeje, Štěpánka cítí vděk. Kdyby tak mohla zanést matce a Pepovi, dát Frantíkovi, tátovi do havírny podstrčit, ale to nejde, domů je daleko, možná za rok se tam dostanu...

Včera byla se selkou na poli, tolik pole, skoro jako u Foltyšů v Polance.

„Parcelovali panske, tuž smy se přibráli, včil mame roboty v pysk,“ vysvětluje selka.

„Tolik země bylo?“ nesměle hlesne Štěpka.

„Mali rolnici se nětrufli, bo koni němaju, pojčavať koně něni lacne.“ Maternová mluví, více k sobě než ke Štěpě.

Na vozíku vezou konev mléka a chleba velký jako mlýnský kámen.

Svačina. Beztak víc platit nebude, jenom chlebem a mlé-

kem, domů přidá trochu mouky a vajec, za to tu ženy havířů dřou celý den. A rády.

Včera byla v jiné komůrce, dnes ji selka přestěhovala do poschodí, do světničky pěkně vymalované červeným válečkem, se stolem a skříní, samé růžičky, dvě postele...

Štěpánka si do skříně netroufla, pověsila si šaty na lištu s dřevěnými špalíky, vešlo se na ně Štěpánce všecko. Truhlíčku zasunula pod postel, má v ní prádlo a zrcátko, hřebínky, punčochy, papírky od cikorky, pohlednice s krásnými ženami, všecky mají malinové rty, zvlněné temné vlasy a záhadné oči, velké oči, pohled takový..., nemůžeš se odtrhnout.

Takový nikdy nebude mít Štěpánka, oči má malé, skoro se tratí pod výrazně nadklenutým čelem. Vlasy rovné, hněd se ve slunci trochu svítí, ale zrzka ne, to ona není. Štěpánka neví, proč je jiná, proč budou navždycky jiné ty dámy, kterým se obdivuje.

Dneska se vrátil Vinca.

Učil se u kováře, ve stavení kováře třeba. Na dvacet mu táhne, říkala selka.

Jeho věci přistěhovala Vefa do komůrky ke Štefce. Ve skříní visí pánský oblek, dole na dně leží fusekle, srolované gumy, lajbiky jsou tam narovnané a košile, všecky bílé, bez límců, tvrdé límce zvlášť.

Diví se Štěpánka, diví, ona v komůrce mladého, neví, co si pomyslet, selka jí přeje, nejmladší syn...

Jistě si na kterousi myslí, jednou z něho bude sedlák, všecko umí, též kovařině se vyučil. Do havírny nepůjde, havíř je jenom na starost, robota, hospoda, závaly. Je to chlop

silný, pořádný, Foltys v Polance je úplně jinačí, měkota, ale pán...

Štěpánka dneska Vincu viděla, docela se jí líbil. Zastavil se u plotu, prohlížel si kování u brány, hodnou chvíli tak stál, koně ve stáji frkali, nedbal. Vlasy vlnité, pod nosem kartáček vousů, postava trochu oblá za krkem, tam je silný, ramena masitá, ruce nemůže připažit, odstávají od boků..., do roboty bude.

Teď je Štěpánka ve světničce, chystá se spát, vlasy rozplétá, modlí se prostými slovy, jak je učil ve škole mladý kaplan, takový čistý pán. Kolem nebe je všechno čisté, hlavou jí táhnou všelijaké myšlenky...

Stojí s Josefkou nad proudem Zárubky a pouštějí po něm do dalekého moře útržky se soupisem hříchů...

„Co myslíš, přiděm do nebe, Josefko?“

„My? A co Zdralek, Laďa, viš? Ten tam je? Tak brzo umřít.“

„Ten tam určitě je, košulku měl úplně čistu.“

Štěpánka vzpomíná na spolužáka a je jí smutno.

„Vědět to nemůžeš, třeba komusi zaviděl.“

To je celá Josefka, na všem najde chlup.

„Nebe asi něni pro všechny, něvim, esli mi Buh odpusti, němam rada mamu, to je velký hřích,“ bázně říká Štěpánka a pouští z lávky do proudu další ždíbec papíru. Papírek je lodička, stáčí se do kalu jehnědového spadu.

Kradla sem na polu kukuřicu, sahala sem se na přirození, divala sem se, jak sedlak selce ruku pod sukně sahal, sel-

ka k rozročení, utíkala sem ze stavení zadními dveřmi, je to těžký hřích, slídit za druhými, hříšná sem, Bože, odpusť mi i ty moje kletby, moje slova sprostě, polepším se..., modlí se Štěpka ve velké selské posteli u Maternů.

Hymen

Štěpánka zatím leží v komůrce u Maternů, přikrývka lehce čpí po husím peří a ze skříně v rohu táhne naftalín. Je tmavá noc ze srpnové neděle, možná už po půlnoci. Večer všichni dlouho seděli na lavicích před domem, jen mladého nebylo. Ještě teď se kdesi zasmála Vefa. Děvečka pro všechno. Vytryskl hrdelní smích a ticho.

Štěpánka odpočívá, spaní na ni nejde. Je napjatá, a vlastně neví proč. Má zvláštní pocit, jako když z dálky vybíhá kůň, ne, ještě ho nevidět, jen dusot kopyt a jakýsi hlas, jen cesta vzhůru k prameni schovaném v kapradí a strach, čekání, zvědavost, úprk ze svahu zpět – a opravdu kůň, hřívá radostně vlající, mocný ohon v souběžné vlně, běh a chladivá vlna hlíny pod bosýma nohama, let a pád, odevzdání.

A přece. Peřina se lehce zvedá a ke Štěpánce přiléhá člověk, je to tak prosté, jako vždy bývalo, muž jde za ženou, aby se mu dostalo slasti, jakých jinde není; přiléhá a když se dotkne těla, jakoby se vzpamatoval, fallus zůstane na měkkém plátně, na nebeské bráně, plátno je teplejší a teplejší, už je horké a pálí, vypaluje do mozku znamení, tělo se zhmotňuje v dívku, viděl ji...

Stála a hleděla na něho hodnou chvíli, krávy bučely, ale

stála, i voda v putně mlčela, a ona si ho nepokrytě prohlížela, viděl to koutkem oka u plotu zahrady.

„Nikomu o tym nemluv, Štěpánko, vyhnali by tě...“ přivinul se k jejímu boku, šmátrá po těle, po nadrech..., druhou rukou rytmicky tře své přirození, cítí to Štěpánka, ví...

Mlčí, neví co dělat, nikdo jí nikdy neřekl, že se to může stát, říkali, hřešit se nesmí, ale já přece nehřeším; Štěpa se stydí, srdce jí poplašeně bouchá, buší jako na svatého Petra, ale je to možná naopak, za vraty je peklo.

Už je to tady, ale svatba ještě nebyla, Štěpánko!

Po košili na stehně se cosi rozlévá, vlahé a teplé, tělo se odklání, muž odchází a nechává po sobě vlhko. Štefka opatrně sahá na přilepené prádlo, je odporně slizké, cosi mazlavého zůstalo na čistém plátně, prsty má mokré a lepkavé, jak to jen vypadá, co bude ráno...

Co bude, co bylo, to je ono? Take to je? Jakoby nic, měla jsem křičet, Polda pry křičela...

Štefka se neodvažuje pohnout, natož svléknout potřísněnou košili, zůstává a kaše chladne, usychá, ztrácí energii, hyne, je to semeno, lidské semeno, Štěpánko, říkám jí tiše.

Ráno bylo jiné než jindy, chladnější, krávy hladovější, zadýchala se než je všechny nakrmila, je jich i s telaty devět, hnůj je těžší, lidé zvláštní, všichni se po Štěpánce dívají, jindy ji nikdo nevnímá, teď na ni každý mluví, Vefa, kulhavý podkoní Broňa, ještě nikdy na ni nepromluvil.

Štěpka musí stát, na záhrobni, v chlévě, poslouchat a také odpovídat, pýří se s každým slovem, protože všichni vědí, co

se v noci stalo, určitě to všichni poznali, selka si při snídani jakousi notovala, prohlížela si Štěpánku přímo zvědavě, Štěpánka to vnímá, ale neodvažuje se zvednout oči, potvrzuje domněnky sklopenýma očima, usouzeným sevřením úst, malou chutí k jídlu.

Celý den mladého neviděla, až pozdě odpoledne se objevil proti ní na nerovném chodníčku kolem chlívů, zrovna nesla ohrabečný koš se slámou, šel z dálky, z hrozné dálky, vyšel ze stavení deset metrů před Štěpánkou, spatřila ho a nevěděla, co dělat, hleděla k zemi brunátná únavou i studem, zmatkem; minuli se.

Mladý přešel, jako by se nic nestalo, propánaboha, snad se mi to jen zdálo, myslí si Štěpánka a polilo ji studeným potem. Vešla do chlěva zároveň s vlaštovkou, proletěla jí kolem uší, jako by říkala, vzpamatuj se, Štěpánko, vzpamatuj!

Postavila koš na udusanou zem, uhladila vlasy uvolněné z hladkého účesu vlhké potem, párkrát přejela dlaněmi přes zástěru a vyběhla z chlěva. V komůrce odhrnula polštář, vytáhla noční košili, rozložila ji na peřinu, ale vzápětí ji hodila nepořádně zpět, neboť zaslechla kroky. Do komůrky vešla selka.

„Co ty, roboty máš malo?“ spustila zhurta a velice rázně strhla ustlanou peřinu ze Štefčiny postele. Přejela dlaní přes čisté bílé prostěradlo a stejně rázně odešla.

„Mam, dost roboty mam,“ hlesla Štěpánka ke dveřím, ale ty už byly zavřené.

Stojí jako opářená. Nenašla nic, nepoznala nic, pomyslela si, ještě že jsem tu košili schovala.

S ulehčením rychle nadzvedla polštář, znovu ji vytáhla a teď už s větším klidem rozprostřela plátno na peřinu a poladila je rukama v místech klína. Bylo tam strupaté jako po škrobu, zmačkané, drsné. Znovu se prudce zapýřila, zadýchala, pečlivě košili složila a zarovнала pod polštář. Jak daleko je pátek, vzdychla, pere se v pátek, budu spát špinavá, umazaná..., otrásla se chladem, možná odporem, musí se vydržet.

Vydržet v ostí, vydržet v seně, vydržet v bramborách, vydržet hlad, snést lání matky, vydržet ve službě, vydržet všechno. Štěpánko, ale ty býváš šťastná, raduješ se, protože umíš zapomínat, protože se tvé tělo obnovuje, s každým ránem roste do tvaru ženy, raduješ se, protože můžeš snít, očekávat, těšit se, být zvědavá, je tady příslib, tvé tělo ho dává, tvá touha, víra ve štěstí, vždyť je...

Štěpánka se zase ukládá k spánku, dnes v potřísněné noční košili, vlasy rozhozeny kolem uší, leží rovně, nohy pevně sevřené, ruce složené na prsou. Modlí se roztržitě, oknem zaslechla nějaké hlasy, úzkou šterbinou pronikají zároveň s čerstvým vzduchem, naslouchá, zase se modlí.

Panebože, co když přijde, panebože, co dělat, enim ty sam to víš, nikomu to říkat nesmím.

Podhrnula si peřinu pod tělo.

Panebože, cosi tu chybi, co to je, dyby, dyby co řek, dyby to bylo pěkně, dyby to bylo k čemu, aspoň pro něho..., panebože, mam strach.

Štěpánka čeká, čeká, tělo už napjaté není, uvolnila se,

tma je veliká, hluboká, spánek ji přemáhá, cosi jako zklamání a zároveň ulehčení pociťuje, snad ho nečekala, snad se netěšila, obrací se na bok a pomalu usíná.

„Neřeklas' to nikomu, že, Štěpko, nikomu to neřekneš, nesmiš, nesmiš nikomu, selka by dělali zle a služby, nevydržela bys, Štěpo, nebraň se, buď ticho, buď na mě mila, budeš, že...“

Silnými koleny ji rozevřel nohy. Nevydržela. Najednou vykřikla, až se lekla, obě těla ztrnula, ale nic se nikde nepohnulo, jen v ní, dostal se do ní ten muž a nešetří ji, vnímá bolestně jeho nesmlouvavé pronikání, svírá nohy, bolí to ještě víc, rozvívá stehna, cítí vlhkost, cosi odtéká, bolest však nepřestává, pronikla ji celou.

Štěpánka sténá, zatíná zuby, stydí se křičet, slzy jí tečou po spáncích k uším, neříká nic, nejde to, bojí se slov, ta všechno potvrdí, ale ona to nechce, jak se bránit, tělo na ní je pevné, muž vzdychá, přidržuje Štěpánčiny ruce, lokty zapřeny do slamníku, neříká vůbec nic.

Dívka nevidí jeho obličej, oči má přivřené, rty semknuté, obličej se nedotkly ani jednou, čelem, tvářemi ani rty, muž po ní chce jen klín a vydržet, vydržet jeho násilí, chce si vybrat svou rozkoš a dál už nic. Štěpánka podléhá bolesti a ještě něčemu, zmáhá ji to, trochu se uvolnila, bolest ustupuje pocitu úplně jinému, ale než si to stačí uvědomit, pohyb ustává, muž supí, hrdelně chroptí, pokládá se na Štěpánku celou vahou, už už se Štěpánka udusí, tlak jí stoupá k hrdlu a strach, co je s ním, přece neumírá, nemůže tu na ní jen tak umřít.

Bere ho za hlavu, ruce má už volné, ale on se nadlehčuje,

převalí se na pelest postele, nohama se dotkne země, pak se posadí, vstává a potom už Štěpánka neví nic, je sama v tichu, postel zválenou, mezi stehny opět něco lepkavého, bolest v břiše. Leží a možná umírá, nechce se jí hnout, nechce se jí nadechnout nahlas, oči doširoka otevřené jsou plné tmy.

Štěpánka stele a ruce se jí třesou, paže má slabé. Polila ji hrůza, prostěradlo je potřísněné krví, pohlédla na postel vedle, peřina uprostřed je jako skropená hnědými skvrnami. Co řekne selka, do pátku daleko. K tomu ta bolest v břiše, slabost...

Panebože, kaj se poděju, kaj pujdu, k mamce ni, enem ni tam..., ale co zbyva, co zbude?

Štěpánka nejde do světnice, napije se mléka v chlévě, hlad nemá, jíst nemůže. Sedí na trojnožce, tahá za struky, kráva spokojeně přežvykuje, Štěpánka má jemné, ale pevné ruce, mléko tryská a zvoní o dno prázdného vědra, děvče mechanicky stlačuje měkkou tkáň, je to příjemný a uklidňující pohyb.

Štěpánka přestává, opatrně postaví puténku na zem, pohladí hnědý hřbet a pak ji vezme závrať, padá, šťastně se opřela o statné tělo krávy, cítí vděčnost a teplo, kráva se lehce ohání ocasem, hladí nešťastnou ženu, otáčí hlavu, rozumí velkým okem, rozumí..., pláč se dere do hrdla, Štěpánka pláče, vzlyká, naříká zoufalým hlasem položená oběma rukama a čelem o jistotu kravského živobytí.

Voní srst a mléko, vlašťovky létají sem a tam, do hnízda a ven, budou vyvádět mladé. Štěpánka pláče, proudí slzy

a úleva a proudí krev, poprvé si z jejího těla otvírá cestu krev, pravidelný pramen odnášející balast dospělého těla, Štěpánka je dospělá, ale už předtím se stala ženou brutální vůlí samce bez otázek, bez ohledů a beze slov, Štěpánka má poprvé měsíčky, je to dobré a jednou by mohla porodit člověka.

Ne, nebude prát vložky na ruplíku, nebude tu, nechá za sebou špinavé prostěradlo a pryč, nebude hřešit, nebude střídat to, co je zapovězené, nepřibude nic, o čem se nesmí mluvit, nebude hodná a nebude si zvykat, nebude hledat potěšení z nouze, nebude...

A nebyla, utekla a matka ji dala k zedníkům, k cihlám, denně do práce a zpět, doma k snědku nic, kobzole, trochu mléka, nevadí..., a zase do služby, statek, chlévy, děvečka pro všechno jako Vefa a jako předtím Polda, jako ostatní havířské dcerky z okolních dědin. Potkala Jarka ajznboňáka, o svatbě se dozvíme brzy...

Svatba

Břem už pouštěl a světlo jako v srpnu, v dole dodělávala Sigma, párkrát upadla, a ještě vstala, každý věděl, která bije.

I František si toho všiml.

Kataď, co, třeba se ešče zmatoři. Doma jak po ohňu, synek v lochu, penězokaz, ostudy plna chalupa. Však se hasiči pošklebovali, i na Štefku se truflí, přišla s brekem, zastal se ji Jarek, bere na ňu, ajznboňak jeden, tež dobře, neni enem havirna, dyť ju uživi..., hnalo se mu hlavou, přiložil v šeru štoly poslední lopatu, popošel k Sigmě, poplácal její černý, mastný zadek, mlaskl a ztěžka se rozjeli.

Chlopi chystali dílo, výdřeva lehce praskala, Sigma žvýkala tabák, pomalu kladla kopyto za kopytem, v žaludku pár švábů se ztuchlým ovsem.

Vozíků jela pěkná řada, občas odpadl uhel, ve světle kahanu zaleskla se kolejí. Kůň byl ke konci šichty kaput, odpojil ho, zavedl do stání a zdařbůh, té tmy, co si užiješ...

Bude třeba udělat pořádek nebo v dole chcípne, bude to naposled, co se na slunku ukáže, šlo Frantovi hlavou, když přecházel most přes Odru a mířil do chalupy.